

AFS 2006:7

Tillfälliga personlyft med kranar eller truckar

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna

(Ändringar införda t.o.m. 25 mars 2014)

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar

AFS 2006:7

beslutade den 26 oktober 2006.

Utkom från trycket
den 28 november 2006

(Ändringar införda t.o.m. 25 mars 2014)

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter gäller utrustning och arbete då personer lyfts med kranar eller truckar som ursprungligen inte är konstruerade och tillverkade för att lyfta personer.

2 § Med arbetsgivare jämföras i dessa föreskrifter

1. den som anlitar inhyrd arbetskraft för att utföra arbete i sin verksamhet,
2. den som ensam eller gemensamt med familjemedlem driver yrkesmässig verksamhet utan anställd eller
3. de som för gemensam räkning driver sådan verksamhet utan anställd.

Definitioner

3 § I dessa föreskrifter avses med

<i>Kran</i>	Lyftanordning som enbart är avsedd att med hjälp av ett icke styrt lastbärande organ lyfta och sänka lasten vertikalt och dessutom förflytta den horisontellt i en eller flera riktningar.
<i>Truck</i>	Självgående arbetsutrustning avsedd att med gaffelarmar eller andra lyftaggregat med liknande funktion, lyfta, sänka och bära gods inom ett begränsat område och huvudsakligen användas på plana och hårdgjorda underlag.
<i>Basmaskin</i>	Kran eller truck som kombineras med arbetskorg för att lyfta personer.
<i>Containerkorg</i>	Arbetskorg särskilt avsedd för arbete med montering och demontering av vridlås på containrar. (AFS 2010:3)
<i>Gruppbesiktning</i>	Särskild besiktningssform tillämplig på en grupp individer bestående av kranar, arbetskorgar och anslutningsdelar verkande inom ett fysiskt avgränsat område. Gruppbesiktningen innebär att varje individ genomgår individuell besiktning, och när det fastslagits att alla individer i gruppen sinsemellan är kompatibla kan de fritt användas i olika kombinationer inom gruppen utan att genomgå ytterligare besiktning. (AFS 2010:3)

Undersökning och riskbedömning

4 § Arbetsförhållandena ska undersökas och riskerna bedömas före ett personlyft med en kran eller en truck. Följande ska då särskilt undersökas

1. basmaskinens och arbetskorgens lämplighet för uppgiften,
 2. stabiliteten vid rådande mark- och väderförhållanden,
 3. arbetstagarnas praktiska och teoretiska kunskaper,
 4. aktiviteter och pågående arbete i närheten och
 5. rörelser hos arbetskorg och/eller arbetsobjekt på grund av yttre faktorer.
- (AFS 2010:3)

Krav på produkter

5 § Arbetskorg som

1. släpps ut på marknaden,
2. överlämnas för att tas i bruk eller
3. tas i drift

skall uppfylla de grundläggande tekniska kraven i bilaga A.

6 § Kranar, truckar och arbetskorger som används för personlyft skall uppfylla kraven i bilaga A.

Krav vid användning

7 § Personer får lyftas med en kran eller en truck endast om det är svårt eller olämpligt att använda arbetsutrustning som är konstruerad och tillverkad för att lyfta personer.

Vid tillfälliga personlyft med kranar eller truckar ska arbetsuppgifterna utföras inifrån arbetskorgen.

Personer får lyftas med en truck endast vid tillfälligt och kortvarigt arbete.

Personer får lyftas med containerkorg endast i samband med montering och demontering av vridlås och annan surring av containrar.

(AFS 2010:3)

8 § Personlyft med kranar eller truckar skall planeras och genomföras så att ohälsa och olycksfall förebyggs.

När det finns risk för att basmaskinen blir påkörd av annat fordon skall åtgärder vidtas som förhindrar detta.

Vid lyft av personer med en kran får den sammanlagda vikten av korg och last i korgen inte i något läge överskrida 50 % av kranens maxlast. Vid lyft av personer med en truck får den sammanlagda vikten av korg och last i korgen inte i något läge överskrida 25 % av truckens maxlast.

9 § Personer får lyftas med en kran eller en truck endast i en för ändamålet utformad arbetskorg.

10 § Vid personlyft skall basmaskinens manöverplats vara bemannad. Basmaskinen får inte manövreras från arbetskorgen. Det skall finnas möjlighet att evakuera berörda personer.

11 § Ett arbete skall så långt som möjligt utföras så att basmaskinens förare hela tiden kan hålla god uppsikt över arbetskorgen. Kommunikationen mellan personen i korgen och föraren av basmaskinen skall vara säkerställd.

12 § Vid tillfälliga personlyft med en kran med tillhörande arbetskorg skall personlig skyddsutrustning mot fall användas.

13 § En basmaskin får inte användas för att samtidigt lyfta en eller flera personer i en arbetskorg och en last utanför korgen.

Vid ett montagearbete med en kran får undantag göras från första stycket förutsatt att den sammanlagda vikten av det som lyfts är högst 50 % av kranens maxlast och att

1. arbetskorgen och de föremål, som lyfts utanför den, är separat upphängda i kranen och
2. risken för klämning så långt som möjligt är undanröjd.

14 § Föraren av en basmaskin skall vara väl förtrogen med kombinationen av en basmaskin och en arbetskorg.

15 § En arbetsgivare ska utse en person som ska leda arbetet med personlyft.

Arbetsgivaren ska se till att personen i fråga har tillräckliga kunskaper och tillgång till nödvändig information.

En arbetsgivare som tillämpar gruppbesiktning ska ha en aktuell förteckning över vilka individer som ingår i respektive grupp. (AFS 2010:3)

Underhåll och kontroll

16 § Innan en basmaskin med tillhörande arbetskorg används skall de funktioner kontrolleras som är nödvändiga för att utföra ett säkert personlyft.

17 § En basmaskin eller en arbetskorg som vid kontroll visat sig ha brister som kan äventyra säkerheten får inte användas förrän bristerna åtgärdats.

18 § En arbetskorg skall förvaras och transporteras så att den inte riskerar att skadas.

Besiktning

Allmänt

19 § För att få användas till personlyft ska varje kombination av en basmaskin och en arbetskorg vara besiktad enligt bestämmelserna i 22–25 §§ och bilaga B. Kombinationen ska då ha bedömts erbjuda betryggande säkerhet för att få användas till personlyft. Om ett kontrollorgan har angivit att bedömningen bara gäller om vissa angivna brister åtgärdas, ska dessa brister dessutom ha rättats till.

Containerkranar, containerok och containerkorgar inom ett avgränsat hamnområde får alternativt genomgå gruppbesiktning. Om gruppbesiktning tillämpas ska varje ingående individ tydligt och väl synligt vara märkt med en unik gruppbezeichnung. Vid lyft av personer får enbart individer tillhörande samma grupp användas tillsammans.

En arbetsgivare som använder en kombination av en eller flera basmaskiner och arbetskorgar i strid med kraven i första eller andra stycket, ska betala en sanktionsavgift, se 26 §.

Lägsta avgiften är 40 000 kronor och högsta avgiften är 400 000 kronor. För den som har 500 eller fler sysselsatta är avgiften 400 000 kronor. För den som har färre än 500 sysselsatta ska sanktionsavgiften beräknas enligt följande:

Avgift = 40 000 kronor + (antalet sysselsatta - 1) x 721 kronor.

Summan ska avrundas nedåt till närmaste hela hundratal. (AFS 2014:21)

20 § En arbetsgivare som använder en kran eller en truck med en arbetskorg för tillfälliga personlyft ska förvara besiktningsintyget från den förstabesiktningen och det senaste besiktningsintyget från återkommande besiktning.

En arbetsgivare som använder en eller flera kranar eller truckar med en arbetskorg utan att kunna visa upp senaste besiktningsintyg ska betala en sanktionsavgift, se 26 §.

Har sanktionsavgift betalats enligt 19 §, ska inte sanktionsavgift enligt 20 § betalas.

Lägsta avgiften är 40 000 kronor och högsta avgiften är 400 000 kronor. För den som har 500 eller fler sysselsatta är avgiften 400 000 kronor. För den som har färre än 500 sysselsatta ska sanktionsavgiften beräknas enligt följande:

Avgift = 40 000 kronor + (antalet sysselsatta - 1) x 721 kronor.

Summan ska avrundas nedåt till närmaste hela hundratal. (AFS 2014:21)

21 § Dokumentationen enligt 20 § eller kopia av dokumentationen skall även vara tillgänglig där utrustningen används.

22 § Besiktning ska ha utförts av ett kontrollorgan som kan uppvisa oberoende, rutiner och kompetens som motsvarar kraven enligt SS-EN ISO/IEC 17020 "Bedömning av överensstämmelse - Krav på verksamhet inom olika typer av kontrollorgan".

Kontrollorganet ska vara anmält till Arbetsmiljöverket och ackrediterat för uppgiften enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EG) nr 339/93¹ och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller enligt motsvarande bestämmelser i något annat land inom Europeiska unionen, inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet. (AFS 2014:21)

Första besiktning

23 § En basmaskin och en arbetskorg ska tillsammans ha genomgått första besiktning för att få användas till personlyft. Besiktningen ska omfatta kontroll av att basmaskinen och korgen uppfyller kraven i bilaga A och att de även i övrigt ger betryggande säkerhet. Funktionsprov med provlast ska utföras vid besiktningen.

När gruppbesiktning tillämpas ska varje individ i en grupp genomgå första besiktning. Vid första besiktning av en individ ska besiktningen genomföras tillsammans med övriga delar i gruppen så att minst en kombination av kran, anslutningsdel och arbetskorg sätts samman. (AFS 2010:3)

Återkommande besiktning

24 § En kran med en arbetskorg och eventuella anslutningsdelar som används till personlyft ska, så länge de är i bruk, återkommande besiktas tillsammans.

När gruppbesiktning tillämpas ska varje individ i en grupp genomgå återkommande besiktning. Vid återkommande besiktning av en individ ska relevanta delar av besiktningen genomföras tillsammans med övriga delar i gruppen så att minst en kombination av kran, anslutningsdel och arbetskorg sätts samman.

Återkommande besiktning ska utföras var tolfte månad enligt bilaga B. Återkommande besiktning ska utföras under den ordinarie besiktningmånaden eller senast under den andra månaden därefter. Ordinarie besiktningmånad beräknas enligt bestämmelserna i bilaga B. (AFS 2010:3)

Revisionsbesiktning

25 En basmaskin, en arbetskorg eller en anslutningsdel som, på ett sätt som har betydelse för säkerheten, har reparerats, ändrats, byggts om eller byggts till eller som befaras ha skador ska revisionsbesiktas innan de används till tillfälliga personlyft.

Bestämmelser om sanktionsavgifter

26 § Bestämmelserna i 19 § är föreskrifter enligt 4 kap. 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160). Bestämmelserna i 20 § är föreskrifter enligt 4 kap. 8 § samma lag.

Den som överträder dessa bestämmelser ska betala sanktionsavgift enligt 8 kap. 5–10 §§ arbetsmiljölagen. Sanktionsavgiftens storlek beräknas enligt de grunder som anges i 19 och 20 §§. (AFS 2014:21)

¹ EUT L 218, 13.8.2008, s. 30 (Celex 32008R0765). ¹ EUT L 218, 13.8.2008, s. 30 (Celex 32008R0765).

AFS 2006:7

1. Denna författning träder i kraft den 1 juli 2007.
2. Genom författningen upphävs Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (AFS 1983:5) om personlyft med kranar.
3. Truckar med arbetskorgar som använts för personlyft innan denna författning trätt i kraft får användas för personlyft utan att en första besiktning enligt 23 § har utförts, dock längst till och med den 1 juli 2008.
En första besiktning av en truck med en arbetskorg som utförts enligt äldre föreskrifter från Arbetarskyddsstyrelsen gäller som besiktning enligt de nya föreskrifterna.
4. En besiktning av en kran, enligt definitionen i 3 §, med en arbetskorg som utförts enligt äldre föreskrifter från Arbetarskyddsstyrelsen gäller som besiktning enligt de nya föreskrifterna.
5. Arbetskorgar som besiktats enligt Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1983:5) om personlyft med kranar får användas utan att kraven i bilaga A punkt A 5.1 är uppfyllda, dock längst till och med den 1 juli 2015.

AFS 2010:3

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2011

En containerkran som tidigare besiktats enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2006:7) om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar får användas till personlyft utan att kravet i A 2.11 är uppfyllt, dock längst till och med den 31 december 2011.

AFS 2011:14

1. Denna författning träder i kraft 1 augusti 2011.
2. Med ackreditering enligt dessa föreskrifter jämföras vad som föreskrevs om ackreditering i äldre föreskrifter.

AFS 2014:21

Denna författning träder i kraft den 1 juli 2014.

Bilaga A

Tekniska krav

A 1. Inledande anmärkningar

Kraven i bilagan gäller endast när respektive risk kan uppstå vid personlyft med en kran eller en truck.

A 2. Kran som används för personlyft

A 2.1 När en arbetskorg är upphängd i krankrok skall det finnas urkrokningskydd.

A 2.2 Dragkraften i en linpart till en ställinestropp, som bär upp en arbetskorg, får vid jämnt fördelad maxlast i arbetskorgen inte överstiga $1/8$ av linans minsta brottlast. Dragkraften i en kättingpart som bär upp en arbetskorg får vid samma belastningsfördelning inte överstiga $1/6$ av kättingens brottlast.

Kätting skall vara kortlänkad (lyftkätting).

A 2.3 En kran som används för personlyft skall vara utformad för att kunna lyfta en last som är minst två gånger totalvikten av arbetskorgen inklusive maxlast i korgen.

A 2.4 En kran skall ha så styv konstruktion och sådant styrsystem att den kan manövreras utan att det uppstår pendlingar, svängningar eller dynamiska krafter som medför obehag för dem som befinner sig i arbetskorgen. Styrsystemet skall vara så utfört att arbetskorgen kan hissas och firas med $0,5$ m/s eller lägre hastighet.

A 2.5 Lyft- och sänkingsrörelserna hos ett lyftmaskineri, inklusive kranarmsmaskineri, skall vara maskindrivna. Det får inte ha spärrkoppling för reversering av rörelsen.

A 2.6 Ett maskineri på en kran skall kunna bromsas och stannas säkert i varje moment av en rörelse. Ett lyftmaskineri, inklusive kranarmsmaskineri, skall vara så utfört att lintrummor, utan påverkan av annat manöverorgan, bromsas när lyftmaskineriets manöverreglage förs till nolläge.

A 2.7 Ett lyftmaskineri, inklusive kranarmsmaskineri, skall vara så utfört att det automatiskt hindrar överspelning.

A 2.8 En fordonskran skall ha stödben på fordonets båda sidor. Den skall även ha ett fast monterat vattenpass eller någon annan anordning för kontroll av kranens horisontalläge vid uppställning.

A 2.9 Brott på en hydraulledning eller hydraulslang till en hydraulcylinder får inte resultera i farliga maskinrörelser.

A 2.10 En kran som används för personlyft till och från lastrum i fartyg skall ha överlastdon och slaklinebrytare, om det finns risk för att arbetskorgen stöter mot hinder eller hakar fast.

A 2.11 En containerkran som används för personlyft ska ha ett containerok där det kan säkerställas att den normala driften av okets vridlås är spärrad. (AFS 2010:3)

A 3. Truck som används för personlyft

A 3.1 En truck som används för personlyft skall vara utformad för att kunna lyfta en last som är minst fyra gånger totalvikten av arbetskorgen, inklusive maximal last i korgen vid truckens maximala lyfthöjd och 600 mm tyngdpunktsavstånd. Trucken skall även i övrigt med hänsyn till material, konstruktion, utförande och stabilitet erbjuda betryggande säkerhet för personlyft.

A 3.2 En truck skall ha ett vertikalt lyftstativ som inte kan tiltas mer än 10° i förhållande till horisontalplanet.

A 3.3 En trucks sänkhastighet av arbetskorgen får inte vara högre än 0,6 m/s.

A 3.4 En trucks spårvidd skall vara bredare än arbetskorgen.

A 3.5 En truck får inte vara utrustad med gaffelarmsförlängare när den används för personlyft.

A 4. Arbetskorg

A 4.1 En arbetskorg skall vara utformad så att den är kompatibel med den basmaskin som den är tänkt att användas tillsammans med.

A 4.2 En arbetskorg skall vara konstruerad och tillverkad så att ett personlyft kan utföras säkert.

A 4.3 En arbetskorg skall kunna fästas säkert i en basmaskin.

A 4.4 En arbetskorg, som används vid arbete där det finns uppenbar risk för att föremål kan falla ner mot korgen, skall ha skyddstak som är tillräckligt stort och starkt.

A 4.5 I en arbetskorg skall det finnas ett fäste för personlig skyddsutrustning mot fall.

A 4.6 På en arbetskorg skall det på en väl synbar plats finnas en skylt med uppgifter om

1. maxlast i korgen,
2. korgens vikt,
3. antalet personer korgen är avsedd för,
4. vilka basmaskiner korgen är avsedd att användas tillsammans med,
5. vilka kontroller som skall genomföras innan korgen används och
6. tillverkningsnummer eller annan typ av identifikationsuppgifter.

A 4.7 En arbetskorg skall vara märkt med tillverkarens namn och tillverkningsår.

A 5. Särskilda krav på arbetskorgar som används tillsammans med kranar

a) Andra arbetskorgar än containerkorgar (AFS 2010:3)

A 5.1 En arbetskorg som är avsedd att användas med en kran ska vara konstruerad för att hängas i kranens krok.

(AFS 2010:3)

A 5.2 En arbetskorg som hängs upp i en krankrok ska ha en styv upphängningsram med en ögla eller liknande utförande för koppling till kroken. Arbetskorgen kan också bäras upp av ställinestroppar eller kättinglängor som är säkert fastsatta i korgens övre kant. Stropparna eller längorna ska i sådana fall vara så långa att vinkeln i vertikalplanet mellan parterna inte överstiger 90°. Stroppar av natur- eller syntetfibrer får inte användas för att bära upp en arbetskorg. (AFS 2010:3)

A 5.3 En arbetskorg ska vara så utförd eller upphängd att den inte får någon besvärande lutning under arbetet eller vid i- och urstigning. (AFS 2010:3)

b) Containerkorgar (AFS 2010:3)

A 5.4 En containerkorg ska vara konstruerad för att fästas i containerokets vridlås. (AFS 2010:3)

A 5.5 En containerkorg ska kunna säkras mot containeroket med en mekanisk låsning som hindrar att korgen faller om okets vridlås öppnas oavsiktligt. (AFS 2010:3)

A 5.6 En containerkorg ska vara utförd så att arbete med montering och demontering av vridlås och annan surring av containrar kan ske inifrån korgen. (AFS 2010:3)

A 6. Särskilda krav på arbetskorgar som används tillsammans med truckar

A 6.1 En arbetskorg skall vara konstruerad för att bäras på truckens gaffelarmar.

Besiktningsskrav

B 1. Besiktningens omfattning

B 1.1 Första besiktning

En första besiktning ska omfatta

- a) kontroll av att en basmaskin med tillhörande arbetskorg och eventuellt containerok uppfyller kraven i bilaga A och i övrigt erbjuder betryggande säkerhet vid användning,
- b) granskning av ritningar samt uppgifter om laster och material,
- c) kontroll av de beräkningar som behövs för att kunna bedöma hållfastheten, stabiliteten och säkerheten i övrigt,
- d) kontroll av instruktioner för användning, drift, räddning, fortlöpande tillsyn och underhåll,
- e) kontroll av att underhåll och fortlöpande tillsyn kan utföras på ett -säkert sätt,
- f) kontroll av att en basmaskin och tillhörande arbetskorg överensstämmer med den granskade dokumentationen,
- g) funktionskontroll av skyddsanordningar,
- h) funktionsprov med provlast och
- i) vid gruppbesiktning, kontroll av att den aktuella individen är kompatibel med övriga individer i gruppen.

(AFS 2010:3)

B 1.2 Återkommande besiktning

En återkommande besiktning skall omfatta

- a) kontroll av de delar av en kran och en arbetskorg med eventuella anslutningsdelar som är viktiga för säkerheten och arbetsmiljön när det gäller slitage, sprickor, skador, korrosion etc.,
- b) funktionsprov med erforderlig last,
- c) kontroll av skydd och skyddsanordningar och
- d) kontroll av att viktiga instruktioner för användning, drift och skötsel är tillgängliga.

B 1.3 Revisionsbesiktning

Revisionsbesiktning skall i tillämpliga delar omfatta

1. granskning av tillverkningshandlingar,
2. bedömning av reparationsmetoder,
3. bedömning av utförda reparationer,
4. kontroll av att anordningen stämmer med den granskade dokumentationen och
5. funktionsprov med erforderlig last.

B 2. Ordinarie besiktningssmånad

B 2.1 En återkommande besiktning skall utföras under ordinarie besiktningssmånad eller senast under den andra månaden därefter. Besiktningen kan också utföras före den ordinarie besiktningssmånaden. Ordinarie besiktningssmånad är den månad då gällande besiktningssintervall löper ut.

Utgångspunkt för beräkning av ordinarie besiktningssmånad är den dag då den första besiktningen genomfördes.

B 2.2 Om en återkommande besiktning utförs tidigare än två månader före den ordinarie besiktningssmånaden, skall en ny ordinarie besiktningssmånad beräknas med utgångspunkt från den dag då besiktningen faktiskt utfördes.

B 3. Åtgärder efter besiktning

B 3.1 Efter en avslutad besiktning ska kontrollorganet bedöma om basmaskinen med tillhörande arbetskorg och eventuell anslutningsdel, alternativt gruppindividen, uppfyller gällande föreskrifter från Arbetskyddsstyrelsen och Arbetsmiljöverket enligt B 1.1, B 1.2 respektive B 1.3. Kontrollorganet ska dessutom bedöma om de även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet för användning. (AFS 2010:3)

B 3.2 Kontrollorganet ska utfärda ett intyg över resultatet enligt B 4.1. Om en basmaskin med tillhörande arbetskorg bedöms erbjuda betryggande säkerhet ska kontrollorganet på väl synlig plats förse arbetskorgen med en besiktningsskylt enligt B 5.1.

Vid gruppbesiktning ska kontrollorganet utfärda ett intyg för den aktuella individen i gruppen enligt B 4.1 och förse den med en besiktningsskylt enligt B 5.1. (AFS 2010:3)

B 3.3 Intyget och skylten ska vara på svenska. (AFS 2010:3)

B 3.4 Om en basmaskin med tillhörande arbetskorg och eventuell anslutningsdel, alternativt en gruppindivid, inte bedöms erbjuda betryggande säkerhet ska kontrollorganet snarast meddela detta till Arbetsmiljöverket. (AFS 2010:3)

B 4. Besiktningssintyg

B 4.1 Besiktningssintyget ska innehålla uppgifter om

- a) basmaskinens och tillhörande arbetskorgs identifikation. Vid gruppbesiktning anges identifikation för den aktuella individen,
- b) maxlast och max antal personer vid tillfälliga personlyft med en basmaskin och tillhörande arbetskorg,
- c) besiktningssintygets namn,
- d) ackrediteringsnummer,
- e) ackrediteringsmärke,
- f) besiktningssintygdatum,
- g) besiktningssintygsmannens namn,
- h) uppgift om att besiktningen utförts enligt dessa föreskrifter,
- i) resultatet av bedömningen,
- j) eventuella villkor om åtgärder för att anordningen ska erbjuda betryggande säkerhet,
- k) ordinarie besiktningssintygsperiod (år, månad) för nästa återkommande besiktning och
- l) aktuell gruppbesiktning om gruppbesiktning tillämpas.

(AFS 2010:3)

B 5. Besiktningsskylt

B 5.1 På besiktningsskylten ska det finnas

- a) identifikation för tillhörande basmaskin/-er och arbetskorg och eventuellt containerok,
- b) kontrollorganets namn och ackrediteringsmärke,
- c) ackrediteringsnummer,
- d) markering som visar ordinarie besiktningssintygsperiod för nästa återkommande besiktning (år, månad),
- e) markering som visar att basmaskinen med tillhörande arbetskorg, alternativt gruppindivid, är besiktad och därmed har bedömts erbjuda betryggande säkerhet och
- f) aktuell gruppbesiktning om gruppbesiktning tillämpas.

(AFS 2010:3)

Arbetsmiljöverkets allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar

Arbetsmiljöverket meddelar följande allmänna råd om hur verkets föreskrifter (AFS 2006:7) om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar skall tillämpas.

Allmänna råd har en annan juridisk status än föreskrifter. De är inte tvingande, deras funktion är att förtydliga innebörden i föreskrifterna. De kan t.ex. upplysa om lämpliga sätt att uppfylla kraven, visa exempel på praktiska lösningar och förfaringsätt samt ge rekommendationer, bakgrundsinformation och hänvisningar.

Bakgrund

Som medlem av Europeiska unionen (EU) skall Sverige överföra EG-direktiv till svenska föreskrifter. Reglerna inom EU för arbetstagares säkerhet och hälsa anges i ett ramdirektiv som ger de grundläggande reglerna för säkerhet på arbetsplatsen. I ett antal särdirektiv finns också minimikrav som inte får underskridas i EU:s medlemsländer. Det andra särdirektivet (89/655/EEG), ändrat genom direktiven 95/63/EG och 2001/45/EG, innehåller krav för säker användning av arbetsutrustning i arbetet. Föreskrifterna om användning av arbetsutrustning är baserade på det direktivet.

Föreskrifterna om tillfälliga personlyft med kranar eller truckar anger under vilka förutsättningar personer får lyftas med kranar eller truckar, trots att de ursprungligen inte är avsedda för detta. Det är viktigt att notera att tillfälliga personlyft med utrustning som hjullastare, traktorer, teleskoptruckar eller grävmaskiner inte är tillåtna då de varken är kranar enligt definitionen i dessa föreskrifter eller uppfyller de tekniska kraven som gäller för personlyft med truckar.

Kommentarer till vissa paragrafer

Tillämpningsområde

Till 1 § Förutom reglerna i denna författning finns regler om både utförande och användning av olika typer av utrustning i särskilda föreskrifter från Arbetsmiljöverket.

Definitioner

Till 3 § Med styrt lastbärande organ avses att lasten inte kan pendla. Med icke styrt lastbärande organ menas att lasten kan pendla fritt i alla riktningar.

Av definitionen på kran följer att t.ex. traktorer, teleskoptruckar och hjullastare inte är kranar enligt dessa föreskrifter.

Med självgående arbetsutrustning avses utrustning med någon form av maskinell framdrivning av åkrörelsen.

Undersökning och riskbedömning

Till 4 § Det är viktigt att arbetsgivaren bedömer om det är bättre och säkrare att utföra ett personlyft med en kran eller en truck och arbetsborg än med arbetsutrustning som är konstruerad för personlyft, eller att använda en ställning.

Riskfyllda oönskade rörelser mellan arbetsborg och arbetsobjekt kan t.ex. bero på väderförhållanden som kraftig eller byig vind eller sjögång. De kan även bero på att arbetsborgens kommer i gungning på grund av kranens rörelser eller för att arbetsobjektet rör sig. (AFS 2010:3)

Användning

Till 7 § Paragrafens andra stycke innebär att arbetsborgar inte ska användas som transportanordningar så att personer lämnar arbetsborg på andra platser än tillträdesplatsen, vilken normalt är markplanet.

Enligt paragrafens tredje stycke får personer lyftas med truck endast vid tillfälliga och kortvariga arbeten. Även personlyft med kran är i allmänhet olämpliga att göra annat än vid tillfälliga och kortvariga arbeten.

Att förflytta en basmaskin där korgen är upphissad innebär ökade risker. (AFS 2010:3)

Till 8 § Vid alla personlyft är det en fördel att se till att basmaskinen befinner sig på hårt jämnt underlag. Om det inte är möjligt måste åtgärder vidtas för att uppnå stabilitet. När det gäller fordonskranar är det även viktigt att stödbenen vid behov är ansatta.

Det är viktigt att hissings-, firnings- och andra manövrerelser med arbetskorgen är mjuka och går långsamt.

En arbetskorg, som är upphängd i kranens bärande linor eller kedjor, bör manövreras så att krokblock eller liknande inte kommer närmare toppskivan än två meter. Detta för att undvika toppkörning.

Till 10 § En manöverplats till en basmaskin kan t.ex. bestå av en manöverhytt eller en radiostyrningskonsol.

Det är viktigt att beakta kraven på att det på varje arbetsställe finns beredskap och rutiner för första hjälpen och krisstöd med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och särskilda risker.

Det är också viktigt att beakta kraven på att det vid tillfälliga personlyft i hamnarbete finns personal och utrustning lätt tillgängliga för att rädda personer som befinner sig i fara, samt för transport av skadade. (AFS 2010:3)

Till 11 § Det är önskvärt att radioförbindelse anordnas där avståndet mellan föraren och personal i korgen är 20 meter eller mer. När en arbetskorg används i ett trångt schakt är det ofta svårt att få tillfredsställande kontakt annat än genom radio. Om föraren inte kan hålla tillfredsställande synkontakt eller direkt samtalskontakt med dem som befinner sig i arbetskorgen måste kommunikationen enligt paragrafen säkerställas på annat sätt.

Till 12 § Kravet på fallskyddsutrustning är ovillkorligt när det gäller personlyft med kran. Allmänna bestämmelser om skydd mot skada genom fall och om personlig skyddsutrustning finns i särskilda föreskrifter från Arbetsmiljöverket. De gäller vid personlyft såväl med kran som med truck.

Till 14 § Arbetsmiljölagen anger i 3 kap. 3 § att "arbetsgivaren skall förvissa sig om att arbetstagaren har den utbildning som behövs och vet vad han har att iakttä för att undgå riskerna i arbetet". Det är angeläget att utbildningen ger de kunskaper som bäst motsvarar den arbetsuppgift som föraren förväntas ha efter avslutad utbildning.

Till 15 § Det kan vara lämpligt att arbetsgivaren utfärdar ett skriftligt dokument som visar vem som utsetts till personlyftledare.

Underhåll och kontroll

Till 16 § Regler om fortlöpande kontroller finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av arbetsutrustning, användning av lyftanordningar och lyftredskap samt användning av truckar.

Besiktning

Till 19 § Vissa angivna brister kan vara av en sådan karaktär att besiktningsorganet bedömer att en förnyad besiktning inte är nödvändig innan anordningen åter tas i drift efter det att bristen åtgärdats. I ett sådant fall kan kontrollorganet i besiktningsintyget ange att anordningen erbjuder betryggande säkerhet om preciserade brister åtgärdats. Kraven i 19 § medför att det är straffbart att ta anordningen i drift innan dessa brister åtgärdats.

När det gäller tillfälliga personlyft med containerkorgar utgörs anslutningsdelen mellan kran och arbetskorg av ett containerok.

Med antal sysselsatta avses, oavsett om de arbetar heltid eller deltid:

- Anställda arbetstagare.
- Inhyrd arbetskraft (jämför 3 kap. 12 § andra stycket arbetsmiljölagen).

I fråga om verksamhet utan anställda arbetstagare (jämför 3 kap. 5 § arbetsmiljölagen) avses med antal sysselsatta, oavsett om de arbetar heltid eller deltid:

- De personer som driver verksamheten.
- Inhyrd arbetskraft.

Den aktuella fysiska eller juridiska personens organisationsnummer avgör vilka personer som ska anses ingå i verksamheten. I antalet sysselsatta inräknas personer på verksamhetens samtliga arbetsställen.

Antalet sysselsatta ska beräknas utifrån information avseende den dag som överträdelsen av sanktionsbestämmelsen konstaterades. (AFS 2014:21)

Till 20 § Begreppet antal sysselsatta förklaras i kommentaren till 19 §. (AFS 2014:21)

Till 22 § Uppgift om vilka kontrollorgan som är ackrediterade kan erhållas från Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC). (AFS 2011:14).

Första besiktning

Till 23 § Funktionsprov med provlast utförs lämpligen genom att prova maskin och arbetskorg med en last som är 1,25 gånger arbetskorgens maxlast.

Kommentarer till bilaga A

Kran som används för personlyft

Till A 2.4 Upphängning av arbetskorg i jib kan ge upphov till pendlingar och svängningar. Med jib avses en extra utrustning till en kran, som kopplas till kranens huvudbom för att förändra lyfthöjden/lyftvinkeln.

Det är viktigt att även övriga rörelser kan företas med en hastighet av 0,5 m/s eller lägre. Fordonskranar behöver normalt kompletteras med flödeskontrollventiler för att reducera hastigheten vid personlyft, så att arbetskorgen kan förflyttas säkert i alla riktningar.

Till A 2.5 Kravet innebär bl.a. att kranar inte får ha så kallat friktionsspel, dvs. maskineri med icke motordriven firningsrörelse. Spärrkopplingar kan förekomma vid kranarmsmaskinerier på mobilkranar.

Till A 2.6 Av den här punkten framgår att kravet inte uppfylls om en lyft- eller sänkrörelse endast kan stannas med hjälp av en fotbromspedal när manöverreglaget förts till nolläge.

Till A 2.7 Överspelning innebär att arbetskorg, kranarm, lastkrok eller motsvarande lyfts över sitt högsta normala arbetsläge. Bestämmelsen är också tillämplig på kranar med höj- och sänkbar eller utskjutbar kranarm. Vid sådana kranar kan sänkningen eller utskjutningen av armen medföra toppkörning. Bestämmelserna innebär att kranarmsmaskineriet på sådana kranar måste ha en anordning, t.ex. gränslägeskopplare (toppgränsbrytare), som automatiskt stoppar kranarmsmaskineriet så att toppkörning hindras.

Till A 2.9 Observera att kravet gäller såväl lyft- och teleskopcyndrar som stödbenscyndrar.

Till A 2.11 På kranar med containerok med hydraulisk eller elektrisk manövrering av vridlåsen, spärras den normala driften lämpligen genom en brytare åtkomlig från arbetskorgen som kopplar bort möjligheten att manövrera vridlåsen från kranens manöverhytt. (AFS 2010:3)

Truck som används för personlyft

Till A 3.2 Kravet innebär att truckar med teleskoperande bom som inte är avsedda för att lyfta personer inte får användas för tillfälliga personlyft.

Arbetskorg

Till A 4.1 Råd för utformning av arbetskorgar avsedda att användas tillsammans med truck finns i svensk standard SS 3628, Truckar och lyftvagnar – Arbetskorgar för tillfälliga personlyft – Krav.

Till A 4.2 Nya arbetskorgar som motsvarar utförande i svensk standard anses uppfylla föreskrifternas krav.

I avsaknad av ytterligare specifikationer är det lämpligt att varje person antas väga 80 kg och medföra utrustning till en vikt av 40 kg.

Till A 4.4 Kraft från stenfall på skyddstak vid bergarbete antas vara 5 000 N. Kraften fördelas på en yta av 1 dm².

När en containerkorg förses med ett skyddstak är det viktigt att beakta dels möjligheten att manövrera de anordningar som enligt A 2.11 ska finnas för att säkerställa att okets vridlås är spärrade och dels möjligheten att säkra korgen mot oket med mekanisk låsning som enligt A 5.5 ska finnas. (AFS 2010:3)

Till A 4.5 Handledare kan normalt användas som fäste för personlig skyddsutrustning mot fall om den är betryggande dimensionerad. För vissa arbeten kan det vara lämpligt att utrusta arbetskorgen med förvaringslåda eller hållare för verktyg.

Arbetskorgar som används tillsammans med kranar

Till A 5.3 Lutningen hos en arbetskorg som är upphängd i endast en lina bör inte överstiga 20° när den provbelastas med 1,5 gånger den tillåtna lasten placerad på ett avstånd av L/4 från korgsidan (L = korgens invändiga längd).

Till A 5.5 En operatör måste manuellt spärra containerokets vridlås i låst läge (jämför kravet i A 2.11) och det är därför inte en helt säker lösning eftersom den förutsätter att operatören kommer ihåg att göra det. Därför finns det krav på att det också ska finnas en separat mekanisk förbindning mellan containeroket och containerkorgen. En vanlig lösning är säkerhetskättingar i korgens hörn som fästs vid containeroket med krokar eller schackel. (AFS 2010:3)

Kommentarer till bilaga B

Återkommande besiktning

Till B 1.2 För att upptäcka sprickor kan det i vissa sammanhang vara nödvändigt att undersöka med tekniska hjälpmedel, t.ex. röntgen eller ultraljud. Med utgångspunkt i den funktion eller skyddsanordning som skall provas bestämmer kontrollorganet från fall till fall storleken på den last som skall användas.

Revisionsbesiktning

Till B 1.3 Med utgångspunkt i den eller de funktioner som skall provas bedömer kontrollorganet från fall till fall vilken storlek på last som skall användas vid funktionsprovet.

Åtgärder efter besiktning

Till B 3.1 En utgångspunkt för att bedöma om en anordning erbjuder betryggande säkerhet kan för en lyftanordning vara den angivna maxlasten. Vid bedömning om en anordning erbjuder betryggande säkerhet kan standarder ge vägledning. Vissa brister kan vara sådana att besiktningsorganet bedömer att det inte är nödvändigt med en förnyad besiktning innan anordningen åter tas i drift sedan bristen åtgärdats. I sådana fall kan kontrollorganet i besiktningsintyget ange att anordningen erbjuder betryggande säkerhet om de angivna bristerna åtgärdas.

Till B 3.4 Det går att meddela Arbetsmiljöverket genom att skicka en kopia till Arbetsmiljöverket i det distrikt där anordningen används eller är tänkt att användas. Konstruktiva brister, eller om besiktningsresultatet visar att anordningen används utöver sin konstruktiva livslängd, är exempel på brister som kan resultera i att kontrollorganet bedömer att anordningen inte erbjuder betryggande säkerhet.

Besiktningsskylt

Till B 5.1 Identifikationsuppgift kan bestå av tillverkningsnummer. Även om besiktningsskylten försetts med markering som visar att en anordning är besiktad och därmed bedömts erbjuda betryggande säkerhet kan det betyda att bedömningen bara gäller om vissa angivna brister åtgärdas.

Om en ny besiktningsskylt sätts upp på en tidigare besiktad anordning är det lämpligt att ta bort eller dölja den gamla skylten.